

«Camacus», els mitjans de comunicació oral!

per Màriam Serrà

La tendència del català oriental, i especialment el central (barceloní), a neutralitzar resulta abusiva, fins al punt que, no sense raó, els habitants d'aquest nostre espai geogràfic reben diversos malnoms: xaves, de can Fanga i també, encara que per uns altres motius, «camacus».

Tothom coneix les regles de la lícita neutralització en el vocalisme àton, adoptada pel català estàndard, però abans d'entrar en matèria de crítica —sempre amb ànim constructiu, és clar— potser serà bo que fem unes quantes matisacions que ens ajudin a no traspasar la línia divisòria que marca la frontera entre una peculiaritat dialectal i un parlar xava; són els límits per a una pronúncia tradicional, genuïna i acceptada, en general, per la majoria de gramàtics, algun dels quals, a tot estirar, pot discrepar en un o dos dels exemples que proposem.

Heus ací, doncs, un resum de la prosòdia que considerem adequada:

1) Tancada la *e* àtona dels nexes:

ea: *idea, reaparèixer*; elisió en compostos: *obream-polles*;

ae: *aeroport*; elisió en compostos: *portaequipatge*;

ee: posttònic: la primera tancada i la segona neutra: *àrees*;

ee: pre-tònic: totes dues neutres: *reeducar*;

Verbs en *-ear*, preferible la primera *e* tancada: *idem*;

eo: amb *o* tònica en cultimes: *teòleg*. Neutralització en noms populars: *lleó*;

eo: amb *o* àtona en neologismes (*vídeo, estèreo*) i cultismes poc usuals (*arqueologia*);

oe: amb *o* tònica: *Cloe*;

oe: posttònic: tancades totes dues: *àloe*;

oe: pre-tònic: neutralització: *coexistir*; també si és una desinència nominal de plural (*canoes*) o verbal (*lloen*).

2) Tancada (sense reduir-la a *u*) la *o* dels nexes:

òol: *alvèol*;

uo: àton: *duodè, sinuositat*;

eo: del prefix *neo-*: *neoclàssic*.

3) Clara la *a, e, o* inicialment tònica del primer element dels compostos del tipus:

— *agredolç, ferrocarril, portaveu, certament*;

— *o* formats amb prefixos: *sobresou, extraterritorial, pre-romà, ex-president* (però *extraordinari, entremès*);

— una sèrie de prefixoides: *aeronau, ecosistema*;

— compostos antics o procedents d'altres llengües: *benaurat, malaurat, calfred*;

— molts topònims i cognoms: *Bonaigua, Peratallada, Serrallonga* (però *Montserrat, Montseny, Montjuïc*).

4) També sense neutralitzar:

— llatínismes: *cum laude, ítem, ego*;

— termes erudits: *libido, apòcope*;

— neologismes i estrangerismes: *bàsquet, rècord*;

— sigles: RENFE, TERMCAT;

— interjeccions o similars: *oidà!*

Fins no fa gaire, la parla espontània del català central respectava majoritàriament aquesta frontera, i qualsevol persona, malgrat que no tingués estudis de català, sabia, per exemple, que la primera *o* de *Collserola* no es redueix a *u*.

Malauradament, d'un quant temps ençà, les coses han canviat, i molts ja vacillen quan han de pronunciar algun mot poc habitual. L'origen de les vacil·lacions el trobem en els mitjans de comunicació oral (televisió i ràdio, per aquest ordre d'audiència), més poderosos i influents en qüestió de llengua que no pas les lleis o els professors de català, perquè, ja podeu anar predicant en una classe que els mots compostos formats per dos elements forts conserven l'accent en ambdós elements, que quan arribeu al típic exemple de *Serrallonga* saltaran de seguida: —Doncs per televisió diuen *Sarrallonga*. I, és clar, qui en sap més: un pobre mestre anònim o aquell locutor tan conegut, avalat per un organisme de prestigi?

El llenguatge dels mitjans de comunicació és actualment deplorable. Ja no ens referim a aquells programes emesos en directe, que volen transmetre un llenguatge planer, on l'espontaneïtat —malgrat l'inevitable guió— pot provocar algun barbarisme (no pas

tants com en sentim) o deixar esquitllar algun so que no sigui l'adequat, sinó als de caire totalment formal, que tenen un text llegit al peu de la lletra, és a dir, als informatius, els quals impliquen una preparació prèvia per part de l'informador i la consegüent revisió lingüística d'un professional. D'altra banda, i pel que fa al primer cas, hauríem de bandejar d'una vegada la idea que el català «planer» i «informal» ha de ser un patuès ple d'incorreccions, i que tampoc no cal recórrer a la llengua dels clàssics per a expressar-nos en el dia a dia. Per sort, en els diferents registres tenim prou lèxic genuí per a resoldre qualsevol situació.

Com que, en altres números de la nostra revista, Pere Ortís ja s'ha encarregat de denunciar la plaga de castellanismes que afecta les emissions de TV3 en diversos àmbits, nosaltres tractarem tan sols els defectes de la part fonètica, concretament els del vocalisme àton. El fet d'insistir en el llenguatge d'aquesta cadena de televisió no eximeix les altres de cap culpa ni tampoc vol demostrar una especial mania envers la nostra televisió, ben al contrari; si parlem de TV3 és perquè som conscients del seu abast i de la seva influència, i també perquè més d'una vegada hem transmès la nostra preocupació als responsables dels seus serveis lingüístics, els quals ens han confessat una certa impotència a l'hora de controlar tot aquest desgavell.

Els exemples que hi ha a continuació són extrems dels telenotícies, llevat que n'indiquem una altra procedència, i marquem la vocal afectada tal com la llegiríem (és a dir, si hi ha una *a*, vol dir que és una *a* ben oberta i amb tonicitat), en comptes de fer la transcripció fonètica corresponent, perquè tothom ho pugui entendre. Vegem-ne uns quants.

«El líder del comunisme pruzviètic...» (15.11.1997).

Amb *s* sonora, per a acabar-ho d'adobar.

«El túnel de Funtfreda...» (12.12.1997)

«La llevantada d'ahir ha afectat

Purtbou... El mar ha trencat avui una escullera a **Purtbou**...» (Connexió amb un periodista enviat a aquesta població, 19.12.97). La gent d'allí que eren entrevistats, evidentment, ho pronunciaven bé.

«En Holmes ens va informar que les fibres eren fines i **antra**llaçades...» (*El misteri de la piràmide*, 4.1.1998).

«En el **rarafons** de la reunió...» (16.1.1998).

«La construcció del fals túnel de **Cullagats**...» (8.1.1998).

«8 del matí a **Cullserola**» (programa *La revista*, 8.1.1988).

«El **putraveu** de l'Elefant Blau...» (2.3.1998). Aquest mot, pronunciat així, ja ha esdevingut tot un clàssic de la nostra televisió.

«L'Urquestra **Mundragón**...» (5.2.98). Ni tan sols els mots forasters poden escapar de les alteracions fonètiques o de traduccions innecessàries.

«L'**ax**president del govern, Felipe González...» (18.2.1998).

«Què vols preparar?» «Uns **antrapans** pels meus fills.» (Anunci).

Però, en canvi, «**Córsega**» (12.2.1998). Amb *o*, *e* tancaades.

És curiós que aquesta plaga no afecta els corresponents que treballen a l'estranger, i això referma l'evidència de la vulnerabilitat lingüística d'una àrea concreta.

També hem de reconèixer que, quan es tracta de llegir de premsa, la desencertada proposta per part de l'Institut d'Estudis Catalans de suprimir els guionets encara empitjora la situació. En una carta de queixa al IEC per la seva inexplicable decisió advertíem, oportunament, del perill de crear encara més confusió en la pronúncia actual de la majoria de mitjans de comunicació oral. Avui el perill és servit, i ara solament podem confiar en el bon criteri de la Secció Filològica, que ens prometé de tenir en compte els nostres suggeriments, i en el seny i la professionalitat dels comunicadors.

De res no ens servirà que els polítics discuteixin si la nova Llei del català és prou àmplia o no, perquè, si els qui tenen el gran poder de la comunicació no són conscients de la seva influència en l'àmbit de la normalització lingüística, ja podem plagar.

Ara bé, com que no volem acabar el nostre article —que avui hem hagut d'allargar massa— amb retrets i llances envernades, preferim girar la truita i agrair als mitjans de comunicació oral tot el material que ens faciliten contínuament per a les classes de correcció fonètica, ja que solament ens cal tenir una casset a punt al costat del televisor o de la ràdio. Preferiríem, però, haver-nos d'inventar tots els exercicis.♦

